

A nyomdász papiros-ismerete.

Szakunk mindinkább gyáriparrá fejlődvén, a munkamegosztást vonja maga után. É gazdasági elvnek azonban megvan az a rossz oldala, hogy az egyes közreműködőket az illető ipari termékek tökéletes, azaz teljesen befejezett előállításához szükséges szakismeretek elsajátításától elzárja. Minél nagyobb az üzem, annál nagyobb mértékben konstatalható a munkások egyoldalúsága. S bár a munkás a saját működési terét nem állapíthatja meg, mégis megtörténik, hogy néha fontosabb teendőikkel látják el és megkívánják, hogy e hatáskörében önállóan és ami fő, biztos kézzel rendelkezék, úgy hogy ebből az üzlet kárt ne szenvedjen. S bár az önállósítás lehetősége a nagy befektetések miatt mind szűkebb körre szorul, mégis — ha talán csak kivételes esetekben is — a munkásnak is nyílik néha alkalma, hogy magát önállósíthassa.

Az olyan kezdő nyomdatulajdonosnak, aki aránylag csekély tőkével kezdte meg az üzletet, nem annyira a nagy tőke versenyzése nehezíti meg a boldogulást, illetőleg a megélhetést, mint inkább az általános szakismeret hiánya. A legnagyobb hiba az, hogy sokan ezt nem látják be, s csak a gyakorlatban veszik észre, hogy ezt meg azt bizony jó lett volna előbb megtanulni, mielőtt tájékozatlanságuk miatt a sok tandíjat, mondhatjuk: fájdalomdíjat megfizették, vagy mással megfizettették.

E cikk szűk keretében nem terjeszkedhetem ki arra a sokféle ágazatra, melyet a vezető szerepre, illetve önállóságra aspiráló nyomdásznak ismernie kellene. Ezúttal csupán a papirosról óhajtok elmondani egyet-mást, amire a gyakorlatban szükségünk van. Nem foglalkozhatom azonban a papiros kémiai összetételével, mert ez magában véve külön, alapos tanulmányt igényel, mégis, hogy a papirosok minőségéről némi fogalmunk legyen, illetőleg hogy a sokféle minőségek között a különbséget megtalálhassuk, meg kell ismerkednünk a leggyakrabban forgalomba kerülő papirosnemekkel.

A papiros előállításánál a rongy (vászon, fagyapot és jute) képezi a legfőbb nyers anyagot, főképp azért, mert ebben a szükséges rost már körülbelül tisztán van meg. A mesterséges rost előállításához fát (fa-

anyagot), szalmát (szalmaanyagot) és egyéb növényeket (espartót, ujjeländi kendert, manilát, csalánt és cukornádat) használnak. A facellulóz vegyi úton készül és majdnem minden papirosfajtához, még a jobb írópapirosokhoz is, 15—90% mennyiségben pótléku használják. A facsiszólmany durvább nyers anyagot szolgáltat és inkább a legközönsegebb nyomó- és csomagolópapirosok előállításához használják.

A nyomdászna a következő papirosnemekkel szükséges megismerkednie, mint amelyek a napi fogyasztásban szerepelnek, s melyeket a magyar és osztrák papirosgyárak ilyen elnevezés és minőségben és a jelzett napi árakon hoznak forgalomba:

Minőség	Napi árak kilónként fillérben	
	simítatlanul	simítva
J. Finom postaanyag (velin, miniszterpapiros)	—	76—80
II. Finom „famentes“, 15—25% facellulóz-tartalommal, esetleg szalma vagy espartó is van benne, 5% hamu	—	64—68
III. Másodrendű „famentes“, 30—35% facellulóz-tartalommal, 15% hamu	—	60—64
IV. Finom nyomtató-papiros, 50—55% facellulóz-tartalommal, félig enyvezve (könyvek nyomtatására)	48—50	52—54
V. Középfino nyomtató-papiros, 50% fatartalommal (olcsóbb könyvek nyomtatására)	40—42	46—48
VI. Közönséges nyomtató-papiros, 85% fatartalommal (tömegnyomtatványok és újságok nyomtatására)	32—34	38—40
VII. Közönséges fogalmazó-papiros	—	36—40
Cellulóz fogalmazó-papiros	—	46—48
Okmány fogalmazó-papiros, famentes	—	56—60

Színes borító-, prospektus- és plakátpapirosok:

Famentes borító-papiros, színes, elsőrendű	—	96—100
Másodrendű színes borító-papiros	—	66—70
Harmadrendű színes borító-papiros	—	46—50
Plakátpapiros	48—50	50—52
Cellulóz csomagoló-papiros, két vagy egy oldalt simítva	—	45—40
Könyvpapiros, csekély cellulóz-tartalommal	—	90—92
Finom könyvpapiros	—	100—110
Okmány irodái anyag, tiszta famentes	—	100—110
Merített papiros, nem valódi	—	140—150
Valódi kézzel merített, állati enyvvvel kötött papiros	—	280—300
Kemény postaanyag (Hartleinenpost), gyengén simítva, állati enyvvvel kötve (levélpapiros)	—	120—130
Pergament-anyag, nem valódi (levélpapiros)	—	150—160

A papirosok árát gyakorlati és gazdasági szempontból kilónként tüntettem fel, mert gyakorlott papiros-ismerő másként nem vásárol. Az árjegyzék szerint és rizsmaszámra való vásárlás hiányos papiros-ismeretre vall.

A főntebb, minőségek és érték szerint felsorolt papirosok a kereskedelemben nagyon sokféle gyári vagy önkényes kereskedelmi elnevezés alatt kerülnek forgalomba, ami azonban a szakember szemében mit sem jelent. Ismernie kell a papiros anyagát és ennél fogva tudni kell az illető anyag értékét is meghatározni. Némi eltérés a papiros gyártásában ugyanazon anyag és érték mellett igenis előfordul; így a papiros fogása, simítása, színezése egyik vagy másik gyárnál többé-kevésbé kedvezőbb lehet, de a lényegen ez keveset változtat.

Igen fontos a nyomdászra nézve a papiros-alakok (formátumok) ismerete is, nemcsak azért, mert a papiros vastagságát csak a formátum

HERMANN KÖHLER

RÉZMETSZŐ ÉS VÉSŐ INTÉZET

LEIPZIG GERICHTSWEG

Könyvfedelekhöz
szükséges
LEMEZ
KÜLÖNLEGESSÉGEK

TELEFON 8939
ALAPITTATOTT 1888.

Magyarországi képviselő:
FREUND-FÉLE ÜGYNÖKSÉG

BUDAPEST

VII. HUNGÁRIA KÖRUT 7.-

TELEFON 82-35

és a súly egybevetésével, összehasonlításával tudjuk elképzelni, hanem azért is, mert ha ezek a formátumok szemünk előtt, illetőleg emlékezetünkben vannak, könnyen kombinálhatjuk meg a nyomtatvány formátumát is, a nélkül, hogy (amint az — sajnos — igen sok nyomdában előfordul) sok fejtörés után valami kezünk ügyébe kerülő papíros-nagyságból kelljen a megfelelő formátumot kiméricsgelnünk és kivagdosnunk.

Vegyük mindenekelőtt tudomásul, hogy a papírosnagyságok meghatározásakor tekintettel voltak arra, hogy az iv fél-, negyed-, nyolcad-, tizenhatod-, sőt harminckettedrét összehajtva is, megfelelő tetszetős alakot adjon. Már most, ha a különböző ivformátumokat és az ezekből összehajtás által képezhető folió, kvart, oktáv stb. alakokat vesszük, lehetetlen, hogy bármely nyomtatványhoz is meg ne találjuk a megfelelő nagyságot.

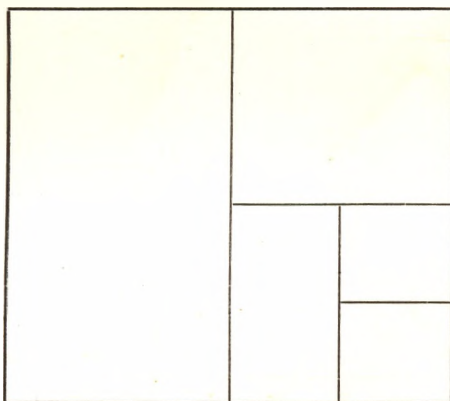
A papírosok alakjait alább, tizedrésze redukálva, tehát 1:10 viszonylatban tüntetjük fel. A milliméterek helyett centiméterek értendők.

A papíros ellenállóképességét szakítással vizsgáljuk; nem fölülről lefelé tépjük vagy hasítjuk széjjel, hanem vízszintesen tartva szakítjuk ketté. Így egyrészt a szilárdságot határozhatjuk meg, másrészt pedig a szakadási szélein látszó rostokból az anyagra is következtethetünk.

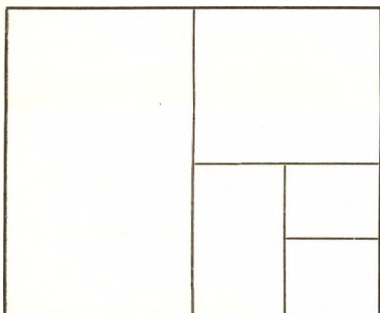
A leginkább használt, gyári készleten levő papíros-alakok.

$\frac{1}{2}$ iv (folio)	$\frac{1}{4}$ iv (kvart: 4 ^o)	
	$\frac{1}{8}$ iv (oktáv: 8 ^o)	$\frac{1}{16}$ iv <hr/> $\frac{1}{16}$ iv

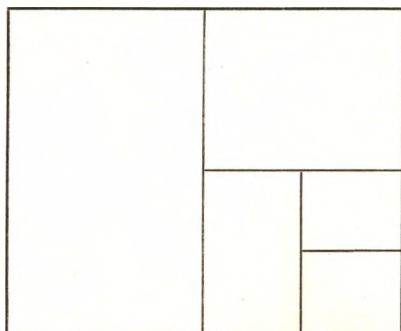
0. Irodai alak: 34 : 42 cm. Súly 1000 ivenként: 9, 10, 12, 14, 16, 18 kg. Kapható dupla alakban is: 42:64 cm. nagyságban és 20, 24, 28, 32 kg. súlyban.

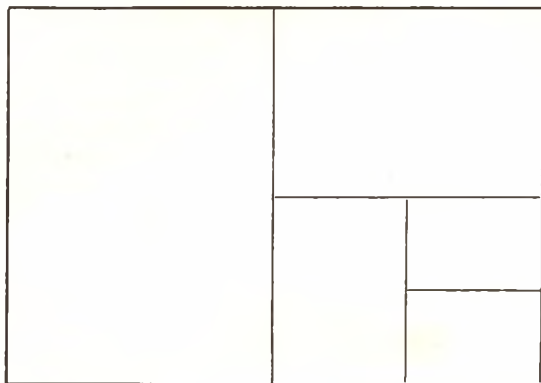
8. Medián: 47:60 cm. Súly: 12 (vékony prospektus- és blockpapíros, úgynevezett „florpost“), 18, 20, 22, 24, 28, 30, 36 kg.

4. Kis íktató: 40 : 50 cm. Súly: 16, 18, 20, 24 kg. Kapható dupla alakban is: 50 : 80 cm. nagyságban és 28, 32, 36, 40, 48 kg. súlyban.

5. Nagy íktató: 42:52 cm. Súly: 18, 20, 24 kg. Kapható dupla alakban is: 52:84 cm. nagyságban és 36, 40, 48 kg. súlyban.

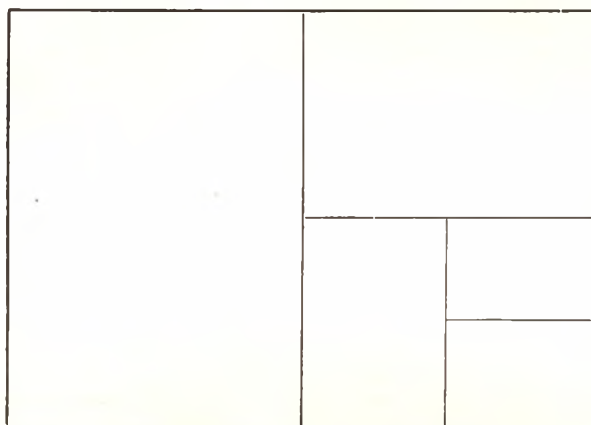

10. Regál: 50:70 cm. Súly: 30, 32, 36, 40, 50 kg. Kapható dupla alakban is: 70:106 vagy 71:102 nagyságban és megfelelő súlyban.

A 12-ös papíros-alak (Colombier) 58:84 cm. nagy, s különösen újságoknál gyakran használatos. Súly: 24, 28, 32, 36, 40—50 kg. 12-ös számmal különben 60:87 cm.-es papírost is tartanak rak-táron.

A 13-as alakot Imperiálnak hívják. Nagysága: 63:95 cm. Súly: 24 (florpost), 28, 32, 36, 40, 44, 48, 50, 60, 70 kg., sőt mint jöfőle könyvpapírosé 80, 90 kg. is.

A különféle gyártmányú papírosoknak nyomtathatósága inkább nyomtatástechnikai kérdés, tehát ez alkalommal mellőzöm és csak annyit jegyzek meg, hogy tapasztalás szerint a lágyabb, nem erősen simított papíros a könyv- és jobb újságnymtatáshoz nagyon alkalmas. Autotípiákhoz tömör, de különösen jól simított papíros szükséges. Táblázatot és egyéb éles konturájú szedést, továbbá fametszeteket és ezekről készült gal-

11. Nagy regál: 54:76 cm. Súly: 24, 30, 36, 40, 50 kg. Finom könyvpapírosok, 70, 80, 85 kg.

vánókat keményebb enyvezett papírosra („könyvpapíros“) nyomtatunk jó eredménnyel. Hogy a különböző előállítású papírosokra való nyomtatáskor a nyomóhenger áthúzatának és a festék minőségének is nagy szerepe van: talán nem kell különösen hangsúlyoznom.

Somos Árpád.

